

کاربست هوشمندی در آینده‌پژوهی؛

درآمدی بر فرایندهای دیدبانی هوشمند

تألیف و تدوین:

علی فلاح شیخلری

امیر صادقی

دکتر عبدالرحیم پدرام

(عضو هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی)

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

تهران - ۱۳۹۸

سرشناسه	فلاح شیخلری، علی، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	کاربست هوشمندی در آینده پژوهی: درآمدی بر فرایندهای دیدبانی هوشمند/ تالیف و تدوین علی فلاح شیخلری، امیر صادقی، عبدالرحیم پدرام؛ ویراستار احمدرضا میرزائی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۶۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۳۵۰-۲۹-۷
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
عنوان دیگر	درآمدی بر فرایندهای دیدبانی هوشمند.
موضوع	آینده پژوهی
موضوع	Forecasting -- Study and teaching
موضوع	منابع اطلاعاتی -- مدیریت
موضوع	Information resources management
موضوع	برنامه ریزی راهبردی
موضوع	Strategic planning
شناسه افزوده	صادقی کیوی، امیر، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	پدرام عبدالرحیم، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	دفاع ملی و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی. انتشارات
رده بندی کنگره	۵۸۱/۵۸۱۳۹۰۳۲۱۵۸
رده بندی دیویی	۵۹۵۴۰
شماره کتابشناسی ملی	

کاربست هوشمندی در آینده پژوهی

تألیف: علی فلاح شیخلری، امیر صادقی کیوی، عبدالرحیم پدرام

ویراستار ادبی: اکبر بتونی، سمیه سلیمیان ریزی

ناظر ویراستاری: مرتضی چشمه نور

صفحه آرا: مهران غلامیان

طراح جلد: زهرا مهدوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هسگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

تلفن: ۲۲۹۷۰۳۴۳

فهرست مطالب

دیدبانی

۱۵	مقدمه
۱۷	ویژگی های دیدبان
۱۹	اهداف دیدبانی
۲۰	کارکردهای دیدبانی
۲۱	نقد شیوه های اجرای مرسوم دیدبانی
۲۳	قلمرو دیدبانی
۳۱	فعالیت ها و شیوه های رایج دیدبانی
۳۴	

هوشمندی

۳۷	مقدمه
۳۹	تعریف هوشمندی بر پایه هرم دانش
۴۲	دستیابی به هوشمندی از منابع آشکار
۴۴	اوسینت
۴۶	تفاوت اوسینت با جستجوی پیشرفته اینترنت
۵۱	تفاوت ها و شباهت های اوسینت با داده کاوی
۵۳	

نقش هوشمندی در دیدبانی

۵۹	مقدمه
۶۱	گام های اوسینت علم و فناوری
۶۱	مراحل چرخه اوسینت علم و فناوری
۶۲	فضای اقلیدسی چندبعدی معنایی
۶۲	طرح ریزی چرخه اطلاعات علم و فناوری
۶۷	انواع منابع اطلاعات علم و فناوری و طرح ریزی جمع آوری هر یک
۶۸	جمع آوری اطلاعات علم و فناوری
۷۱	انواع داشته های علم و فناوری مشتری و نحوه جمع آوری منابع
۷۲	غربالگری منابع اطلاعات علم و فناوری
۷۴	تحلیل اطلاعات علم و فناوری
۸۱	

- ۸۹.....ارائه اطلاعات (دانش) علم و فناوری و بازخوردگیری
- ۹۰.....کاربردهای اوسینت علم و فناوری

دیدبانی هوشمند

- ۹۳
- ۹۵.....مقدمه
- ۹۶.....فرایندهای دیدبانی هوشمند
- ۹۷.....اوسینت علم و فناوری در فرایند پایش و پویش اسناد راهبردی
- ۱۰۳.....ارائه مدل
- ۱۰۶.....فرایند درک نیت راهبردی خصمانه
- ۱۲۰.....گام‌های اجرایی فرایند درک نیت راهبردی خصمانه
- ۱۲۳.....فرایند هشدار به‌هنگام راهبردی
- ۱۲۶.....رهافت‌های طراحی پیاده‌سازی سامانه هشدار راهبردی
- ۱۳۰.....چارچوب پیشنهادی برای بنیان‌نهادن سامانه بومی
- ۱۳۵.....نمونه‌هایی از دیدبانی هوشمند در برخی از کشورهای جهان
- ۱۴۷.....الگوی طراحی و استقرار سامانه دیدبانی هوشمند
- ۱۶۴.....جمع‌بندی
- ۱۶۷.....منابع

پیش‌گفتار

از دانش هوشمندی تا دانش آینده‌پژوهی

در سنت اسلام ناب محمدی (ص)، دستیابی به دو هدف کلیدی بسترسازی برای رسیدن به جامعه آرمانی اسلامی و نیز عاقبت ملکوتی انسان نیازمند بهره‌گیری از دانش‌هایی است که بتواند جامعه را به سوی این دو هدف متعالی رهنمون سازد. ازجمله دانش‌های صیانت، روزآمد جهان که می‌تواند زمینه‌های لازم برای دستیابی به آرمان‌های اسلام عزیز، گسترش فرهنگ انتظار را فراهم سازد، دانش ارزش‌بنیان آینده‌پژوهی است.

رشد روزافزون و بسیار سریع علم و فناوری و پیشرفته‌تر شدن جهان در حوزه‌های مختلف، سبب افزایش شدت تأثیرگذاری تهدیدها و فرصت‌های حاصله شده است، به گونه‌ای که استفاده از اصل نافذگیری در این حوزه‌ها، به عامل مؤثری در رقابت بین قدرت‌های دفاعی، امنیتی، اقتصادی و تجاری تبدیل شده است. گسترش علوم و فناوری‌های نوین، سازمان‌ها، افراد، جوامع و ملت‌ها، با چالش‌ها مواجه ساخته است تا برای بقا و هم‌چنین پیشرفت افزون‌تر، در پی بهره‌گیری از آینده‌پژوهی و جلوگیری از غافلگیری راهبردی باشند.

از سوی دیگر، تغییر شرایط امنیتی جهان و شکل‌گیری نظام دین جهانی، توأم با ظهور تهدیدات نوین بود. این تهدیدات جدید که بیشتر ماهیت آبروریزی و غیرملی داشتند نیازمندی‌های دفاعی نوینی را رقم زدند. رویکرد نامتقارن این تهدیدات نیازمند تسلیحات، دکترین و سازمان نوینی است که امروزه بخش دفاع اکثر کشورهای پیشرفته در حال حرکت به سمت آن هستند. سازمان‌های آینده‌نگر، افزون بر انعطاف‌پذیری و سازگاری در برابر تغییر علائم ضعیف و تغییرات کوچک و حاشیه‌ای نیز حساسیت نشان داده و با نگاه به پیچیدگی‌های جهان امروز، قابلیت پیش‌بینی خود را افزایش می‌دهند. در بخش دفاعی، به دلیل دارا بودن نقش راهبردی در حفظ، امنیت و رفاه جامعه، توجه به آینده و کسب آمادگی در برابر سونامی‌های تغییر از اهمیتی روزافزون برخوردار است.

آینده پژوهان باور دارند در جنگ های آینده، بسیاری از ابزارها و روش ها دستخوش تغییر شده و به شیوهای دیگر ظهور خواهند یافت. بشر در نبردهای آینده، شاهد پیدایش شگفتی های بزرگی بوده که باور آن برای انسان های امروز، سخت و سنگین است. روند شتابان علوم و فناوری ها و پیامدهای شگرف آنها بر تمامی عرصه های حیات بشری، سازمان ها و افراد را بر آن داشته است که به این حوزه ها نگاهی عمیق تر داشته باشند. این مقوله به ویژه در حوزه های دفاعی که رقابت های فناورانه در آن، حکم مرگ و زندگی یک ملت را دارد، از اهمیت دو چندانی برخوردار است. در جهان امروز، که سرشار از سونامی های تکنیک تغییر و تحول است، فناوری ها و صنایع دفاعی به دلیل ماهیت پیشرو بودن، اهمیت راهبردی، بیشترین تاثیر و تغییر را می پذیرند. جنگ های شبکه محور، کاربست سلاح های ساختار، کنترل ذهن، هوشمندسازی، جنگ های اطلاعاتی و الکترونیکی و... گوشه هایی کوچک از جهان یگرگون دفاع آینده هستند که ضرورت توجه به دیدبانی در حوزه های راهبردی دفاعی را یادآور می شوند.

پیدایش رویدادهای غیرمنتظره، شگفتی ساز که برآیند پیشرفت علم است، آینده را به شیوهای تازه تر رقم می زند و از همین رو است که بسیاری از جوامع، سازمان ها و ملت ها گرفتار شرایطی می شوند که از آن به عنوان «غافلگیری راهبردی» و «شگفت زدگی راهبردی» یاد می کنند. جهان به شدت در حال نو شدن است و سازگاری با این شرایط نوین، نیازمند شناخت پیش دستانه علائم تغییر و آمادگی برای کشف فرصت های تازه و پرهیز از تهدیدهای نوپدید در چارچوب دیدبانی است.

ایجاد الگوی بومی دیدبانی هوشمند مورد توجه اغلب کشورهای جهان قرار گرفته است. چون دیدبانی هوشمند می کوشد با پایش و پویش آخرین تحولات و پیشرفت ها و علائم ضعیف تغییر، احتمال غافلگیری سازمان ها و حتی کشور را در برابر تغییرات و تحولات حوزه های هوشمندی راهبردی کاهش دهد.

با توجه به اهمیت دیدبانی در حوزه فعالیت های آینده پژوهی، ضروری است تا آخرین یافته های معتبر خارجی از سوی کارشناسان متخصص دیدبانی، شناسایی، معرفی و

بومی‌سازی شوند و در اختیار بخش‌های مدیریتی کلان کشور قرار گیرند. به‌کارگیری الگوی بومی «دیدبانی هوشمند» و کاربست فرایندهای کارآمد آن، افزون بر افزایش بهره‌وری در روش پرکاربرد دیدبانی، گستره و عمق به مراتب بیشتری را نیز نسبت به الگوهای عمدتاً وارداتی دیدبانی ارائه می‌کند. امید است که با طراحی و ارائه این مدل، گام موثری در تعالی دیدبانی و در نتیجه تعالی آینده‌پژوهی در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران برداشته شود.

www.ketab.ir